วารสารพุทธนวัตกรรมปริทรรศน์ โดยอยู่ภายใต้การดำเนินงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์เพื่อคัดเลือก กลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์ และคุณภาพมากที่สุด เพื่อตีพิมพ์ และเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการที่มีข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะที่เป็นนวัตกรรม รวมถึงความคิดริเริ่มที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ โดยฉบับนี้เน้นการนำเสนอบความบทความวิชาการ จำนวน 5 บทความ บทความวิจัย จำนวน 2 บทความ และบทวิจารณ์หนังสือ จำนวน 1 บทความ รวม 8 บทความดังนี้

บทความวิชาการ เรื่องพุทธนิเวศวิทยากับวิทยาการสมัยใหม่ในการจัดการวิกฤตสิ่งแวดล้อม ของพระครูสุตกันตาภรณ์ สิรินฺธโร พุทธนิเวศวิทยาอิงหลักปฏิจจสมุปบาท ความสัมพันธ์ร่วม เมตตา และความพอประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การบูรณาการพุทธธรรมกับวิทยาศาสตร์ช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อระบบนิเวศตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงสังคม เพื่อนำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนสาระสำคัญของพุทธนิเวศวิทยาหลักธรรมพื้นฐานปฏิจจสมุปบาท ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง เมตตา และการบริโภคอย่างมีสติความสอดคล้องตรงกับแนวคิดนิเวศวิทยาสมัยใหม่และการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวทางการบูรณาการและการนำไปใช้ผสานวิทยาศาสตร์ ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อความสมดุลลดผลกระทบ: ช่วยลดปัญหาและจัดการสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้นสร้างจิตสำนึกมีการปลูกฝังความรับผิดชอบในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม เรื่องต่อมา พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ในด้านการเผยแผ่สื่อธรรมะ ของพระครูปลัดศิรพงศ ปรกกโม การพัฒนาศตวรรษที่ 21 ในสถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปรับตัวอย่างเท่าทัน รวมถึงศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในฐานะเบ้าหลอมสำคัญทางจริยธรรมของเยาวชน ล่าสุดผลงานวิจัยเชิงรุกในพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล ซึ่งผ่านการรับรองในระดับเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด โดยมีโมเดลนี้ขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบผ่านองค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการและเหตุผล, วัตถุประสงค์, สาระสำคัญ, การนำรูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อให้ศูนย์ฯ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้อย่างมีทิศทาง มียุทธศาสตร์ขับเคลื่อน 6 ด้าน 44 แนวทางปฏิบัติ ตัวแบบได้จำแนกแนวทางการพัฒนาออกเป็น 6 มิติหลัก เพื่อยกระดับคุณภาพรอบด้าน บทพิสูจน์แห่งความสำเร็จ จุดเด่นของงานวิจัยนี้คือ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญที่ยืนยันว่ารูปแบบการบริหารดังกล่าวมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

เรื่องที่สาม อายตนะ ทางแห่งปัญญา พระครูเมตตาสารคุณ (ธวัชชัย) ในการศึกษาอายตนะตามแนวพุทธศาสนามุ่งเน้นการใช้ประตูรับรู้ทั้งภายในตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และภายนอก รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ เป็นเครื่องมือพัฒนาปัญญาผ่านกระบวนการกระทบและรู้เท่าทันวิถีจิตที่เกิดขึ้น การฝึกสติและสมาธิผ่านอายตนะจะช่วยให้เข้าใจความจริงของธรรมชาติ นำไปสู่การลดละการยึดติดและพัฒนาปัญญาในระดับสูงได้ในที่สุด โดยอายตนะทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมสำคัญในการฝึกฝนตนเองให้เกิดกระบวนการรู้ทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง ในท้ายที่สุดของบทความนี้การศึกษาอายตนะเน้นใช้ประตูรับรู้ภายในและภายนอกเพื่อพัฒนาปัญญาผ่านการรู้เท่าทันวิถีจิตที่เกิดขึ้นจากการกระทบ การฝึกสติผ่านอายตนะจะนำไปสู่ความเข้าใจความจริงของธรรมชาติ ลดละการยึดติด และพัฒนาปัญญาขั้นสูง สรุปคืออายตนะคือช่องทางเชื่อมโลกภายนอกกับสติภายในการรู้เท่าทันการกระทบช่วยหยุดวงจรกิเลสและเปลี่ยนการรับรู้เป็นปัญญาเพื่อการปล่อยวางอย่างแท้จริง เรื่องสี่ทศบารมีของพระโพธิสัตว์: หลักการประยุกต์ใช้เพื่อสังคมสันติสุข โดยสิรินทร์นาถ เดนนิส บทความวิชาการนี้ชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักทศบารมีร่วมกับศีล 5 ในสังคมปัจจุบัน ช่วยลดความเห็นแก่ตัว ความขัดแย้ง และความเหลื่อมล้ำ พร้อมทั้งส่งเสริมคุณธรรมด้านการเสียสละ ความอดทน และการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต การบูรณาการนี้ช่วยสร้างความปลอดภัย เคารพสิทธิของผู้อื่น และสร้างความสามัคคีตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงสังคม สรุปคือ ทศบารมีและศีล 5 คือเครื่องมือยกระดับจิตใจและพฤติกรรมเชิงบวก ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมให้เกิดสันติสุขและความยั่งยืนอย่างแท้จริง และเรื่อง การประยุกต์ใช้สัมมัปปธาน 4 ในการตัดวงจรกิเลส ของสมหมาย เข็มเจริญ การประยุกต์สัมมัปปธาน 4 ในชีวิตประจำวันช่วยควบคุมกิเลสและสร้างคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้สติระวังป้องกันกิเลสใหม่ (สังวรปธาน) ละกิเลสเก่าที่เกิดขึ้น (ปหานปธาน) สร้างความดีใหม่ (ภาวนาปธาน) และรักษาความดีเดิมให้คงอยู่ (อนุรักขนาปธาน) การฝึกฝนนี้ช่วยตัดวงจรโลภ โกรธ หลง และเพิ่มพื้นที่ให้คุณธรรม ส่งผลให้จิตใจเข้มแข็ง สงบ และดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล สรุปคือ สัมมัปปธาน 4 คือเครื่องมือยกระดับจิตใจและตัดวงจรกิเลสอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงทางคุณธรรมทั้งในระดับบุคคลและสังคมได้อย่างยั่งยืน

บทความวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล สังกัดกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม ภาคอีสานตอนล่าง พระอภิเดช บุพลา การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ภาคอีสานตอนล่าง นำไปสู่การสร้างรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลผ่าน 5 องค์ประกอบหลัก (หลักการ วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ การนำไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จ) ควบคู่กับแนวทางปฏิบัติ 6 ด้าน รวม 44 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนาเป้าหมาย (7 แนวทาง) หลักสูตร (8 แนวทาง) กิจกรรมการเรียนรู้ (8 แนวทาง) ครูและบุคลากร (6 แนวทาง) สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี (8 แนวทาง) และเครือข่ายความร่วมมือ (7 แนวทาง) ซึ่งผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่า รูปแบบนี้มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สรุปคือตัวแบบการบริหารนี้เป็นนวัตกรรมที่ผ่านการพิสูจน์แล้วว่า

สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และเป็นต้นแบบสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ และเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 11 ตามหลักพระพุทธศาสนา พระธีระ ชื่นตา สภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 11 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก (หลักการ วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ การนำไปปฏิบัติ และเงื่อนไขความสำเร็จ) ควบคู่กับแนวทางพัฒนา 3 ด้าน รวม 25 แนวทาง ได้แก่ การสร้างและแสวงหาความรู้ (7 แนวทาง) การคิดจินตนาการ (8 แนวทาง) และการไตร่ตรองสร้างแนวทางปฏิบัติ (10 แนวทาง) ซึ่งผลการประเมินโดยรวมยืนยันว่า รูปแบบนี้มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สรุปคือ โมเดลการพัฒนาภาวะผู้นำนี้เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ สามารถนำไปใช้ยกระดับสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง คันไถ ปากกา และศาสตราจารย์ โดยคมน์อนันต์ ส่งกิตติสุนทร หนังสือเล่มนี้สะท้อนคุณค่าของการศึกษาในฐานะเครื่องมือยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ยากลำบาก พร้อมถ่ายทอดบทเรียนการฝ่าฟันอุปสรรค การบริหารเงินและทรัพยากรที่จำกัด การตัดสินใจในภาวะวิกฤต และการรักษาสมดุลระหว่างทางโลกกับทางธรรมอย่างมีสติ นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของระบบกัลยาณมิตรและการพึ่งพาอาศัยกันในสังคม ผู้วิจารณ์จึงเห็นควรให้มีหนังสือเล่มนี้ในห้องสมุดเพื่อเป็นแรงบันดาลใจแก่เยาวชน สรุปคือ หนังสือเล่มนี้เป็นคู่มือชีวิตและแรงบันดาลใจชั้นดีที่พิสูจน์ว่าพลังของการศึกษา ทักษะการบริหารจัดการ และเกื้อกูลจากกัลยาณมิตร สามารถพลิกวิกฤตชีวิตสู่ความสำเร็จที่สมดุลได้อย่างยั่งยืน

เนื้อหาบทความในวารสารฉบับนี้ครอบคลุมมิติด้านนวัตกรรม การศึกษา การจัดการองค์กร และการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน ซึ่งเป็นองค์ความรู้สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันกองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เขียนทุกท่านที่ร่วมผลักดันให้วารสารสำเร็จลุล่วงด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า "วารสารพุทธนวัตกรรมปริทรรศน์" จะเป็นสื่อกลางวิชาการที่เปี่ยมคุณค่า ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ถักทอเครือข่ายความร่วมมือ และยกระดับสังคมไทยอย่างยั่งยืนสืบไป

รองศาสตราจารย์ ดร.ตวงเพชร สมศรี
บรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมปริทรรศน์